

Een gekleurde, en toch zwart-witte geschiedenis

Kollum, op 't Oost

Altijd koos mijn vader het kleinst mogelijke slingerweggetje om naar Kollum te rijden. Aan het einde woonden mijn grootouders, in de Voorstraat, *op 't Oost* zoals ze het in Kollum noemden. In mijn kindertijd was de Hesseweg vast nog een klinkerweggetjes, want ik was iedere keer geradbraakt en misselijk als de auto eindelijk tot stilstand kwam.

Of lag het aan de sportieve rijstijl van mijn vader, Jan Melle van der Laan? Toen hij nog in Kollum woonde, kreeg zijn vader al klachten van boeren. Indertijd racete Jan daar in een knalrode *Lelijke Eend* met lelijke rode wielen keihard over die slingerende weg. Opa nam de klachten serieus, het inkomen van zijn timmerbedrijf kwam voor een groot deel bij de boeren vandaan. Maar Jan trok zich er niets van aan en bleef er lustig op losscheuren, want hoe die auto overhelde in de bochten, dat vond hij heerlijk.

Tijdens een strenge winter, ergens halverwege de jaren zestig, wilde mijn vader persé met zijn nieuwe hagelwitte Volkswagen Kever naar Kollum rijden. Ik moet een jaar of vijf zijn geweest. Het sneeuwde niet eens zo hard, maar de wind joeg de sneeuw hoog op. Midden tussen de witte weilanden liepen we vast op de Hesseweg. Of ernaast.

De eigenwijsheid van Jan om te gaan rijden in een sneeuwstorm. “En nog wel over die afschuwelijke kronkelweg,” riep mijn moeder tegen de achterbank.

Mijn vader keek haar vernietigend aan. Met een scherpe snauw stapte hij uit, opende de klep van de auto, pakte er een

schep vandaan en begon nijdig in de sneeuw te scheppen. Wij wachtten. Mijn moeder Sjoukje mopperend voorin en mijn broer Frans ginnegappend op de achterbank. Ik zat te klappertanden in de kattenbak, een kleine ruimte tussen de motor en de achterbank waar Frans allang niet meer in paste, maar ik gelukkig nog wel. Door de beslagen ramen was de hele wereld rondom teruggebracht tot één dimensie: *WIT*. En mijn vader maar spitten in die witte wereld. Uiteindelijk heeft een boerentractor ons een heel eind door het weiland getrokken en naar de Voorstraat gesleept.

Misschien dacht ik daarom wel dat Kollum een boerendorp was, niet in het midden van nergens, maar ergens aan het einde ervan. Veel scheelde het niet, Kollum lag in het uiterste noordoosten van Friesland, en was in ieder geval het einde van *mijn* wereld. Ik had werkelijk geen idee dat er ook nog andere wegen naar toe konden leiden. Dus was Kollum ook een plek waar de beschaving nog maar nauwelijks kon zijn doorgedrongen; de Kollumer taal, met zijn ruwe en langgerekte klanken klonk mij boers in de oren. Onlangs pas, dankzij de wonderen van Wikipedia, ontdekte ik dat het Kollummers een vorm van Stadsfries is. En dat Kollum zelf een parmantig stadje is, met een gracht, een gemeentehuis in empirestijl en met statige huizen voorzien van klok-, trap- en lijstgevels. In één van die huizen ben ik nota bene geboren, aan de redelijk deftige Voorstraat, op 't *Oost*. Tot mijn tweede heb ik er gewoond, een paar huizen bij mijn grootouders vandaan.

De vingers van opa en oma's Daffodil

Achter het huis van opa en oma was een timmerwerkplaats. Het klinkt als een cliché, maar het rook er heerlijk naar hout en zaagsel. Door de stoffige raampjes doemden indrukwekkende frees- en zaagmachines op. We mochten overal spelen maar dáár niet.

Als ik mijn duim in mijn mond had, dan hield opa zijn rechterhand omhoog, de toppen van zijn ring- en middelvinger ontbraken. “Heb ik eraf gezogen,” beweerde hij. Ik dacht er het mijne van, die vingers lagen vast nog ergens in de timmerwerkplaats.

In mei 1967 overleed opa. Ik was net acht. Ik herinner me hoppaardje-hop bij hem op schoot, en dat hij altijd pepermuntjes gaf, ik herinner het grapje dat hij maakte. Ik weet dat hij Frans heette, altijd trilde en na een motorongeluk half doof geworden was. Ik vond hem heel lief, maar weet verder niets meer van hem. Opa’s dood kan ik me haast beter herinneren dan zijn leven. Mijn ouders gingen hals over kop naar Kollum. Ik moest alleen thuisblijven. Althans, ik voelde me alleen, mijn broer zal er ook wel zijn geweest. Ik heb lang doelloos buiten rondgelopen, ging vervolgens met mijn hoofd tegen de gevel van ons huis aan staan. Het regen-de zachtjes. Intens treurig, en ook wat teatraal schopte ik met de punt van mijn schoen tegen de muur. De buurvrouw, mevrouw Schot, stak haar hoofd buiten de deur.

“Zou jij niet eens naar binnen gaan, het is al donker.”

“Mijn opa is dood.”

“Oh nou, ik zou toch maar naar binnen gaan als ik jou was,” zei mevrouw Schot, en ze deed de deur geluidloos weer dicht. Maar ik wilde niet naar binnen, ik wilde minstens buiten blijven tot mijn ouders mij druipend nat en versteend van de avondkou zouden aantreffen.

Een paar dagen later kwam mijn vader thuis met twee verfijnde, roestvrijstalen zakmessen. Opa’s doordeweekse mes was veel gebruikt en was bestemd voor Frans. Opa’s zondagse mes was voor mij, helemaal puntgaaf, er zat een mooi ribbelpatroon op het heft. Ik was er apetrots op en heel blij mee, maar we mochten de messen nu nog niet hebben. Later pas als we groot waren. Het was een aandenken aan opa, daar moesten we zuinig op zijn. We

hebben ze helaas toch te vroeg gekregen, of we hebben ze ons toegeëigend, en vervolgens zijn ze weggeraakt.